

УДК 323.396

Галина Ткаченко

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В. ЛИПІНСЬКОГО ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНИ

Розбудова власної держави, на нашу думку, має відбуватися паралельно з відродженням національної ідентифікації українського народу, тобто разом із відродженням національних традицій, мови, духовної спадщини та культури.

Синхронізація цих двох процесів повинна очолюватися і спрямовуватися політичною елітою суспільства.

Фахове обґрунтування такої позиції можна здійснити за допомогою вітчизняної політичної думки, яка переживала один зі своїх злетів упродовж другої половини XIX і початку XX ст. Найбільш цінною щодо цього є наукова спадщина одного із фундаторів української політичної думки В'ячеслава Казимировича Липинського. Вчений уважав, що завжди спочатку буває держава, а потім нація. Зокрема, він це пояснює так: «Нація – це, перш за все, єдність духовна, культурно – історична. Значить, для народження нації не обхідне довге співжиття даного громадянства на даній території в одній власній державі. Нація – єдність духовна – родиться завжди від держави – єдності територіально – політичної – а не навпаки» [6, с. 155].

Уся творчість Липинського підпорядкована прагненню створити теоретичні засади для реалізації однієї великої мети – відродженню української державності на базі власних національно – патріотичних традицій. Український дослідник цієї проблеми М. Гордієнко підтверджує ототожнення понять «нація» і «держава» В. Липинським, він указує: «Основоположні міркування Липинського за якими поняття нація і держава ототожнюються і взаємно обумовлюється, можна передати категорією «національно – державна ідентичність» [1, с. 45].

Практично вирішувати це важливе для українців завдання – створення своєї держави і нації покликана, за Липинським, націо-

нально свідомо провідна верства – аристократія, до якої входять кращі представники всіх класів, але найперше хлібороби – власники. Характеризуючи цю керівну меншість, або національну еліту, В. Липинський зазначає, що до неї не обов'язково повинні входити тільки етнічні українці. Основою її формування є принцип територіального патріотизму, який важливіший ніж національно-етнічний чинник. «Українцям – пише він – єсть всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією; щоб з різних її племен, рас і вір повсталала одна держава – українська. А творцем України є той, хто в святе діло незалежнення української колонії приносить усе найкраще, що єсть у ньому: у тій культурі, з якої він до українства прийшов» [7, с. 49]. Отже, на думку вченого, аристократія повинна була стати головною силою державотворчих процесів, бо «без сильних і авторитетних провідників та організаців нації в її важкій боротьбі за існування – немає і не може бути нації» [2, с. 271–272]. Тому він вважає, що відродити українську аристократію, спадкоємців Б. Хмельницького, П. Конашевича-Сагайдачного, І. Виговського, І. Мазепи та інших, панівну верству, що має в крові інстинктивний нахил до творення своєї влади й держави.

Характеризуючи українську аристократію, В. Липинський акцентує увагу на необхідності її відповідності високій моралі. У своїй статті «Мораль і політична дія» він, зокрема, вказує: «А творити владу можуть тільки люди, які глибоко всіма фібрами своєї душі вірять, що те, що вони творять, єсть правда, єсть добро. Люде, які своє особисте життя зв'язують з перемогою тієї правди і того добра, і люде, які ні на хвилину не сумніваються, що, во ім'я тієї правди і того добра, вони мають право накинути свою волю іншим людям, тобто власне сотворити владу» [4, с. 4]. Вчений застерігає, що до справжньої еліти, тобто тих людей, які хочуть Україні добра, приєднуються ті, хто буде намагатися грабувати народ і тому слід бути готовим вести боротьбу з ними. Водночас таке явище, зазначав учений, виникало серед українців завжди, зокрема, він зазначає: «Українство – в розумінні стремлінь до культурної і політичної окремішності – притягало до себе споконвіку два типи активних людей. Одних манило те, що можна сотворити з українського дикого поля. Других – що можна наброїти і награбити на українському дикому полі» [3, с. 69].

«Принижуюча і зневіруюча боротьба з оцими скунсами єсть найбільшим нещастям і трагедією тих, що йдуть в українство щоб творити» [Там само, с. 70].

Далі вчений пише, що ця мораль повинна бути дієвою. «Без жертв – вказує він – не можна збудувати ніякої влади, ніякої держави, а тим більше держави української». Але для жертви, крім моралі, необхідний порив діла, з цієї моралі випливаючий. Коли не повсталася досі Українська Держава, то це здебільшого тому, що за рідкісними винятками будувати її бралися люде аморальні і внаслідок цього без пориву для жертв во ім'я своєї моралі [6, с. 4]. Українська аристократія, вважає він, в часи творення держави і нації повинна бути повністю віддана цій справі: «Коли творити діло, – то ми не маємо права бути інертні ані одної хвилини. Сон, їжа, спочинок – це все мусило робити з одною тільки думкою: збільшення наших сил, потрібних для діла, а не віддаватися цьому як процесові життя, процесові існування і насолоді з існуванням [Там само]».

Окрім моральності, другою ознакою аристократії є те, що вона повинна мати власність. Він пише: «Ми ж організуємо не людей, що живуть із політики і яким, насамперед, потрібні для політики гроші, а організуємо економічний і то економічно сильний хліборобський клас. І ми віримо, розуміється, що клас наш має економічну здатність, має здатність творити економічні умови не тільки для свого матеріального існування, а для існування цілої нації» [Там само].

Характеризуючи українську національну еліту, Липинський називає і таку важливу вимогу щодо її діяльності, як бажання й уміння забезпечити народові високий духовний і матеріальний рівень життя. Вчений вважає, що якщо вона цього не виконає, то загине, або буде замінена іншою групою своєї нації, чи чужої. У своїй статті «Національна аристократія» Липинський зазначає: «І тому, коли б якась група людей в нації, претендуючи стати національною аристократією, поставила свою націю в умови боротьби за існування гірші в порівнянні з іншими націями, то така група людей або згине разом зі своєю нацією, або буде усунена від проводу іншою, більше до проводу здатною групою серед націй», або ж, коли вона одна тільки серед даного етнічно – відмінного колективу репрезентує національну ідеологію, то її змете якась чужа національна аристократія, яка у цьому етнічно – відмінному колективі забезпечить необхідні кращі матеріальні і моральні умови в боротьбі за існування й одночасно дасть йому свою національну ідеологію, перетворить його на свою націю» [5, с. 5].

За словами вченого, найважливішими ознаками національної аристократії повинні бути висока моральність, міцна матеріальна база, а також здатність створити належні економічні умови для

розвитку всієї нації. І тому В. Липинський робить висновок, що «... без національної аристократії – без сильних і авторитетних провідників та організаторів нації в її тяжкій боротьбі за існування – немає і не може бути нації» [Там само].

Література:

1. Гордієнко М. Концепція політичної елітви В. Липинського як фактор національно – державної ідентичності / М. Гордієнко // Нова політика, 1992. – № 2.

2. Кухта Б. З історії української політичної думки : Навчальний посібник / Б. Кухта. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.

3. Липинський В. Листи до братів – хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. Вступ / В. Липинський та його доба. – Навчальний збірник // Відп. ред. Ю. Терещенко. – Видавничий центр КНПУ. – Київ – Житомир, 2008. – 309 с.

4. Липинський В. Мораль і політична дія / В. Липинський // За українську Україну, 11–18 жовтня 2005 р. – № 2. – С. 4–5.

5. Липинський В. Національна аристократія / В. Липинський // За українську Україну, 11 – 18 жовтня 2005 р. – № 2. – С. 4–5.

6. Липинський В. Хам і Яфет. З приводу десятих роковин 16 / 29 квітня 1918 р. / В. Липинський та його доба. – Науковий збірник // Відп. ред. Ю. Терещенко. Видавничий центр КНЛУ. – Київ – Житомир, 2008. – 398 с.

7. Рафальський О. В'ячеслав Липинський: «Українцем єсть всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією» / О. Рафальський. – Віче, 2004. – № 8. – С. 47–49.